

PSYKIATRIIN 50 ÁR

BØRN OG UNG: STIGMATISERINGIN ER EIN STÓRUR TRUPULLEIKI

Nógv børn við sálarligum avbjóðingum koma ov seint í samband við Barna- og ungdómspsykiatriina. - Tað er heilt týðiligt eitt stigma knýtt at at koma her á deildina. Vit kundu ynskt, at tað gjørdist líka natúrligt at koma her, sum at fara á Barnadeildina ella Skaðastovuna

Økið fyri barna- og ungdómspsykiatri í Føroyum er sera ungt. Ambulanta virkseimið byrjaði í 2005, men tað eru ikki meir enn 12 ár síðani, at pengar á fyrsta sinni vóru settir av til økið við 800.000 kr. Tá var arbeiddið spakuliga byrjað við nøkrum einstøkum starvsfólki, sum arbeiddu við útvaldum avbjóðingum á økinum.

Tá var vanligt at gera brúk av ráðgevum úr Danmark, sum komu til Føroyar nakrar vikur um árið at gera útgreiningar í samstarv við starvsfólk hjá okkum og á Sernám. Men kortini vóru nógv, sum ikki fingi tað, tey høvdu brúk fyri, greiðir Anna Elisabeth Iversen, deildarleiðari á Barna og ungdómsspsykiatriini, frá.

Børn og ung vóru ikki útgreinað á sama hátt, sum tey verða í dag.

Tað er hent sera nógv á økinum, síðani eg byrjaði her í 2012. Tá høvdu vit ein óyvirlítandi langan bíðilista, sum vit vóru fyra starvsfólk til at taka okkum av. Arbeiddið snúði seg um eldsløkking og útgreining í samstarvi við ráðgevar í Danmark, tí vit høvdu snøgt sagt ikki serfrøðina her hjá okkum og ei heldur nokk av starvsfólki.

Úrslitið var, at útlendskir ráðgevar komu heim og gjørdi nógv av teimum uppgávu sum vóru, og lítið fokus var á at menna eina føroyska barna- og ungdómspsykiatriska tæna. Tað skuldi broytast, og tað gjørdist uppgávan hjá Onnu Elisabeth og hinum at fara undir arbeiddið at fáa serfrøðina inn á deildina og at rudda upp í ovurhonds longu bíðilistunum.

Í dag eru vit 17 starvsfólk,

sum starvast á deildini fyri Børn og ung. Vit hava gjørt vart við tørvin, játtanin er vaksin, og vit síggja ein politiskan vilja til at raðfesta økið. Bíðilistin er at kalla burtur, soleiðis at ongin í dag bíðar leingi eftir at sleppa framat hjá okkum.

Eingi børn av landinum

Vegurin til eina vælvirkandi barna- og ungdómspsykiatri hevur kravt nógv orku. Millum annað til at fáa starvsfólkini førleikament og upplærd til at veita eina spesialiseraða tæna. Harafturat er manningin á deildini meir enn fýrfaldað, og tveir serlæknar arbeiða í dag á deildini, sum hevur fært við sær, at tæna sturnar eru vorðnar fleiri í tali. Har deildin fyrr var eyðkend av drúgvri bíðitíð, útgreining, lítlari uppfylging og at kalla bert viðgerð við heilivági, hevur deildin í dag eina fjølbroytta viftu av viðgerðartilboðum til børn og ung.

Í dag hava vit tilboð um undirvísing til bæði børn og vaksin, terapi, ráðgeving fyri foreldur at børnum við ADHD, útgreiningartilboð fyri børn við ADHD og autismu. Hevur sjúklingurin kompleksar avbjóðingar, hevur sjúklingurin og familjan ymiskar møguleikar fyri viðgerð inni á deildini, eisini um sjúklingurin krevur ein tvørfakligan stuðul, t.d. orsaka av fleiri diagnosum. Vit bjóða samtaluviðgerð antin sum einstaklingur ella í bólki, og vit hava DAT bólkar fyri ung, sum hava trupult við at stýra sínum kenslum, bólkar til børn og ung við ótta.

Vit fegnast eisini um dagdeildina, sum júst er latin

upp, og sum er ætlað sjúklingum, ið skulu í gjøgnum meira umfatandi viðgerð. Viðgerðartíðin kann vera trupul fyri familjur, sum kanska hava fleiri børn at hugsa um, og vónandi kann hetta tilboðið vera til hjálp fyri hesar familjurnar. Hetta er eitt stórt stig fram á, og vit vóna, at vit við hesum tilboðnum í størri mun sleppa undan at senda børn av landinum ella at innleggja tey á vaksnamanandeild, sum hava verið okkara einastu møguleikar.

Nýggja dagdeildin er dagviðgerð, har familjurnar kunnu gista, meðan barnið er í viðgerð. Dagtilboðið verður nýtt til intensiva viðgerð av sjúklingum við svárum tunglyndi, etingarólgi, sjálmorðstankum ella annað, ið krevur nærri eygleiðing av sjúklinginum.

Ætlanin er eisini at brúka dagdeildina til útgreining. Tað kann vera, at trupulleikin er so kompleksur, at vit ikki fáa loyst hann við vanligari útgreining inni í viðtalurúminum, tí tað kann vera trupult at fáa eyga á trupulleikan. Við dagdeildini vænta vit, at vit fáa eygleitt sjúklingin betri og harvið hjálpt honum skjótari. Vit eru ikki í iva um, at vit kunnu veita eina betri hjálp við hesum, og vit vóna at vit kunnu útbyggja deildina, soleiðis at starvsfólk eru til arbeiðis døgnið runt og sostatt kunnu veita døgnaviðgerð.

Jú fyrr, jú betri

Sjúklingaskarin hjá Barna- og ungdómspsykiatriini er breiður, og deildin skal taka sær av børnum og ungum um alt landið, sum eisini eru ymisk í aldri og hava ymiskar diagnos-

ur. Ein stórir partur av virkseminum er útgreining, og tað eru útgreiningar av ADHD og autismu, sum fylla mest. Síðani kemur ein annar bólkur við tunglyndi, ótta, psykosum, etingarólgi, sjálvskadandi

atferð o.a. Men ofta er stóran kompleks, og ofta eru fleiri ting í spæl í senn.

Ein trupulleiki við útgreiningum av børnum er, at sjúklingarnir ofta koma ov seint í samband við Barna og ung-